

הכנס המדעי ה-15
מחקר, עיון ויצירה באורנים – תשע"ד

מושב פתיחה

לילך לב ארי - ראשת הרשות למחקר ולהערכה באורנים, יו"ר הכנס:
דברי פתיחה

פני אור - חשיבה ביקורתית וניפוץ מיתוסים בהכשרת מורים

יערה בר-און - נשיאת מכללת אורנים: מגיבה

חשיבה ביקורתית וניפוץ מיתוסים בהכשרת מורים

Critical thinking and debunking myths in teacher education

כמורי מורים, תפקידנו מחייב אותנו לפעול כמתווכים בין התאוריות והמסקנות העולות ממחקרים לבין הפעולה החינוכית בשטח. יחד עם זאת, ולא פחות חשוב, תפקידנו לעודד חשיבה ביקורתית ועצמאית אצל המורים, דהיינו, לתת להם את הכלים להתמודד בעצמם לא רק עם ספרות מקצועית תאורטית, אלא גם עם הנחות על אודות המעשה החינוכי, המועברות להם כמובנות מאליהן. הנחות אלה מוצגות כמבוססות על מקור סמכותי שאין עליו עוררין. מהי סמכות זו ומדוע אין לערער עליה?

ישנם שלושה מקורות עיקריים להנחות אלה: (1) דעה רווחת המבוססת על גישה חינוכית מקובלת: "זה נכון כי כולם יודעים ש..."; (2) דעה המובעת על-ידי חוקרים או מומחים ידועים: "זה נכון כי הפרופסור... אמר"; ו-(3) דעה המסתמכת על התפתחויות מודרניות: "זה נכון כי זה חדש".

גם עלינו, כמורי מורים, חלה חובה לבדוק כל דעה או הנחה כזאת, ולשאול בעקבותיה שאלות נוקבות, כגון: האם היא הגיונית ותואמת את השכל הישר (כן, גם ל-commonsense יש מקום בעיון אקדמי); האם היא נראית קבילה לאור ניסיוני המקצועי; האם יש מחקר התומך בה.

בדיקת הנחות מובנות מאליהן מביאה אותנו לעתים לניפוץ מיתוסים, או לפחות לערעור עליהם. הנה דוגמאות לכמה מיתוסים מתחום הוראת השפות: ילדים קטנים לומדים שפות חדשות מהר יותר ממבוגרים; רצוי להשתמש כמה שיותר בעבודה בקבוצות בשיעור; השימוש בטכנולוגיה חדישה מקדם למידה.

לא ניתן כמובן ליישם את עקרון החשיבה הביקורתית באופן עיוור על כל דבר ועניין. אם היינו צריכים לבדוק כל הנחת יסוד בעבודתנו, לא היינו מגיעים כלל לפעולה מקצועית. פרחי ההוראה זקוקים להנחיות כדי להתחיל לפעול בכיתה, ואין להם את הזמן או את הניסיון והיכולת לבדוק כל הנחה וטענה. יחד עם זאת, יש מקום לעודד פיתוחה של התייחסות ספקנית וביקורתית, גם אצל מורים הנמצאים בראשית דרכם, ולטפח את ההרגל לחשוב באופן עצמאי, על אחת כמה וכמה כשמדובר במורי מורים.

מילות מפתח: חשיבה ביקורתית, מיתוסים, הכשרת מורים, מקורות ידע

